

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

LIBANGA 12

SISWATI LULWIMI LWASEKHAYA (HL)

LIPHEPHA LESITSATFU (P3)

INDLOVANA/INDLOVULENKHULU 2014

IMEMORANDAMU

EMAMAKI: 100

Lememorandamu inemakhasi la-14.

SIGABA A: KUBHALWA KWENDZABA (340–390 emagama) (50 emamaki)**UMBUTO 1****CAPHELA:** Kuyo yonkhe imibhalo cikelela linani lemagama lelimisiwe

- 1.1 *Bekusindvwe ngebelitfole mhla sikolo setfu siklonyeliswa ngetindvodla tetipho ngekuphumelela kwaso ngemalengiso ngemiphumela yamatekuletjeni.*

LUHLOBO LWENDZABA: INDZABA LELANDZISAKO:**LOKUBALULEKILE:**

- Endzabeni lelandzisako kumele kucikelelwe kutsi ibhalwa ngesikhatsi lesengca ngobe ilandzisa ngentfo leyenteka.
- Caphela kutsi indzaba ilandzisa ngalokwenteka mhla sikolo senu siklonyeliswa ngetindvodla tetipho ngekuphumelela kwaso ngemalengiso. Ingaphumi esihlokweni.

- 1.2 *Imphilo lencono nalephephile.*

LUHLOBO LWENDZABA: INDZABA LECHAZAKO:**LOKUBALULEKILE:**

- Endzabeni lechazako kumele kucikelelwe kutsi ibhalwa ngesikhatsi sanyalo ngobe ichaza intfo lekhona lebonwa nguwo wonkhe umuntfu lokhona. Entfweni lechazwako kumele kuvetwe sitfombe sayo ngalokusobala kuleto tetsamelilwati tembhali.
- Caphela kutsi indzaba ichaza loko lokutsatfwa njengemphilo lencono nalephephile. Ingaphumi esihlokweni.

- 1.3 *Kumnandzi kuba ngumuntfu lomusha. Bhala umbono wakho ngaloko.*

LUHLOBO LWENDZABA: INDZABA LEVETA UMBONO WEMBHALI/HLANGOTSILUNYE**LOKUBALULEKILE:**

- Bahlolwa kumele bakhetsa luhlangotsi lunye bangagudluki kulo endzabeni yonkhe. (Bavumelane nobe baphikisane nalombono).
- Caphela kutsi indzaba iveta luhlangotsi lolukhetfwe ngumhlolwa, ngebunandzi nobe ngebubi bekuba musha.

- 1.4 *Buhle nebubi bekuba nabomakhelwane.*

LUHLOBO LWENDZABA: INDZABA LENHLANGOTSIMBILI/MBACAMBILI/LEVETA SIMO NJENGOBE SINJALO**LOKUBALULEKILE:**

- Kululuhlobo lwenzaba bahlolwa kumele bavete buhle nebubi bekuba nabomakhelwane. Totimbili tinhlangotsi atetfulwe ngalokucacile
- Caphela kutsi indzaba ikhuluma ngebuhle nebubi bekuba nabomakhelwane. Akuvele kutsi bahle nobe babi ngani.

1.5 *Uyaphutselwa wena longenamngani lonjengewami.*

LUHLOBO LWENDZABA: INDZABA LELANDZISA NGEMPHILONCHANTI YEMBHALI.

LOKUBALULEKILE:

- Kuloluhlobo lwendzaba umbhali uveta konkhe loko lokwentiwa ngumngani wakhe emphilweni yakhe kute abonakale njengemngani loneligalelo lelibalulekile nalelehlukile kulabanye bangani.
- Emaphuzu lasendzabeni akavete similo sembhali lapho sigucuka khona sisuka kulesi labekuso site sifike lapho sesikhona lomuhla. (Kusuka mhla acala kuhlanguana nemngani wakhe kute kube ngulapho akhona).
- Lenzaba isebentisa sikhatsi lesengcile nesikhatsi sanyalo.

1.6 *Imphatfo lesiyitfolo etibhedlela nasemitfolamphilo yangakitsi.*

LUHLOBO LWENDZABA: INDZABA LECHASISAKO/LEDZINGA LWATI LOLUNGEMACINISO EKWESEKELA LOKO LOKUCOCWA NGAKO.

LOKUBALULEKILE:

- Bahlolwa kumele babe nemaphuzu laphatsekako langemaciniso ngalesihloko bese babeka imibono yabo ngawo. Lamaciniso ngiwo latawesekela imibono yembhali endzabeni yakhe.
- Lenzaba ingasebentisa sikhatsi lesengca nesikhatsi sanyalo.
- Kuvetwa emaciniso ngemphatfo letfolakala etibhedlela nasemitfolamphilo.

1.7 Kukhetfwa sinye sitfombe kulombuto bese kubhalwa ngaso indzaba. Indzaba kufanele ihambelane nesitfombe lesikhetsiwe.

1.7.1 *Indzaba lephatselene nesitfombe.*

LUHLOBO LWENDZABA: INGATSATSA NOBE NGULUPHI LUHLOBO LWENDZABA KULETI LETINGENHLA.

LOKUBALULEKILE:

- Bahlolwa kumele babe nemaphuzu lesekelako lahambelana nalesitfombe bangagudluki kuso.
- Tihloko titawehluka, (sib. Kuhlukunyetwa, Umvangedvwa, Lusuku lolwangishiya ngidvumele, naletinye tihloko letihambelana nesitfombe).

1.7.2 *Indzaba lephatselene nesitfombe.*

LUHLOBO LWENDZABA: INGATSATSA NOBE NGULUPHI
LUHLOBO LWENDZABA KULETI
LETINGENHLA.

LOKUBALULEKILE:

- Bahlolwa kumele babe nemaphuzu lavakalako lahambelana nalesitfombe bangagudluki kuso.
- Tihloko titawehluka, tifake ekhatsi leti: sib. Kutfokomala kwemndeni, Lutsandvo lwemndeni. Bunandzi bekuba nemndeni. (naletinye tihloko letihambelana nesitfombe).

SAMBA SIGABA A: 50

SIGABA B: IMIBHALOMBIKO LEMIDZANA (100–120 emagama) (30 emamaki)**UMBUTO 2****2.1 INCWADZI LEHLELEKILE:****SAKHIWO:**

- Emakheli lamabili (lembhali nelesetsamelilwati/Umphatsinkampani) ehlukane ngumugca emkhatsini.
- Kweciwa umugca ngembikwesihloko sencwadzi (*sicelo ngekuchaswa ngetimali*).
- Kweciwa umugca ngembikwesibingelelo.
- Sibingelelo lesihlelekile (Mphatsinkampani/Mnumzane).
- Singeniso lesetfula loko lokutawucocwa ngako.
- Kweciwa umugca emva kwaleyo naleyo ndzima.
- Tindzima letinemicondvo lebungene.
- Kweciwa umugca embikwesiphetho.
- Siphetho lesisonga loko lebekucocwa ngako emtimbeni wencwadzi.
- Kweciwa umugca embikwekuvalelisa.
- Kuvalelisa lokuhambelana nesibingelelo.
- Kubhalwa ligama nesibongo.

LOKUBALULEKILE:

- Kusetjentiswa irejista lefanele.
- Kucikelelwa kusetjentiswa kwelulwimi loluhlelekile.
- Akuvele kutsi letimali tani.
- Lusuku lwemcimbi.
- Indzawo lapho kutawubanjelwa khona lomcimbi.
- Indlela lekutawusetjentiswa ngayo lemali.

CAPHELA: Kwabiwa kwemamaki: (Bona irubhriki)**2.2 UMBIKO****LOKUBALULEKILE:**

- Ligama lembhali wembiko.
- Ligama lalowemukela umbiko.
- Sihloko sembiko.
- Umongo wembiko.
- Indlela lucwaningo lolwentiwe ngayo.
- Lokutfolakele.
- Tincomo.
- Siphetho sembiko.
- Emavi ekubonga.

CAPHELA: Kwabiwa kwemamaki: (Bona irubhriki)

2.3 INCWADZIMBIKO**SAKHIWO:**

- Ligama lalowemukela incwadzimbiko.
- Ligama lembhali wencwadzimbiko.
- Lusuku lekubhalwe ngalo incwadzimbiko.
- Inombolo yencwadzimbiko.
- Sihloko sencwadzimbiko.
- Umongo wencwadzimbiko.
- Kusayina.
- Lusuku lesayinwe ngalo.

LOKUBALULEKILE:

- Kusetjentiswa irejista lefanele.
- Kusetjentiswa lulwimi loluhlekile.
- Akukhulunywe ngeluhambo netidzingo talo.

CAPHELA: Kwabiwa kwemamaki: (Bona irubhriki)**2.4 I-ATHIKHELI YELIPHEPHANDZABA****SAKHIWO:**

- Sihloko se-athikheli.
- Ligama leliphaphandzaba leya kulo.
- Lusuku lebhale ngalo.
- Lobhale i-athikheli.
- Umongo we-athikheli locuketse simo sekubhaliswa kwebafundzi etikhungweni temfundvo lephakeme.
- Tinkinga letikhona ekubhalisweni kuletikhungo.
- Tiphakamiso tekusombulula letinkinga.
- Likheli lekungatfunyelwa kulo imibono.

LOKUBALULEKILE:

- Kusetjentiswa irejista lefanele.
- Kusetjentiswa kwelulwimi loluhlekile nalolungenamaphutsa.

CAPHELA: Kwabiwa kwemamaki: (Bona irubhriki)**SAMBA SIGABA B: 30**

SIGABA C: IMIBHALOMBIKO LEMIFISHA: (80–100 EMAGAMA) (20 emamaki)**UMBUTO 3****3.1 IPHOSTA****SAKHIWO:**

- Emagama lagcamile lacuketse umongo wephosta.
- Sihloko sephosta netetsamelilwati lekucondziswe kuto lephosta.
- Ifanele ihehe emehlo etetsamelilwati.
- Kufanele ifundzeke nobe ibucalu.

LOKUCUKETFWE:

- Umlayeto wayo awucondze ngco.
- Lusuku lwekhonsathi.
- Indzawo letawube yenteka kuyo.
- Sikhatsi letawucala ngaso.
- Imali yekungena.
- Emacembu latawube anandzisa. (Naleminye imininingwane lengakabalwa lephatselene nesihloko).

LOKUBALULEKILE:

- Kusetjentiswa irejista lefanele.
- Lulwimi loluhlantekile naloluhhungako.

CAPHELA: Kwabiwa kwemamaki: (Bona irubhriki)**3.2 IPHOSIKHADI****LOKUBALULEKILE:**

- Likheli lalapho iphoskhadi iya khona.
- Lapho libuya khona.
- Kusetjentiswa inkhulumombiko.
- Umbiko awube ngulofinyetiwe.
- Alibe nesibingelelo.
- Alibe nesiphetfo.

CAPHELA: Kwabiwa kwemamaki: (Bona irubhriki)

3.3 TICONDZISO

LOKUBALULEKILE:

- Sihloko seticondziso netetsamelilwati lekucondziswe kuto leticondziso.
- Kuhleleka kahle kwemaphuzu lahambisana nendlela yekutiphatsa kwebafundzi esikolweni.
- Kusetjentiswa lulwimi lolulandzelelekako kuwo wonkhe umuntfu.
- Umongo ungafaka ekhatsi lokunye kwaloku:
 - Kugceba lapho alele khona.
 - Kugeza umtimba nematinyo.
 - Kugcobisa.
 - Kugcoka tembatfo letihlobile.
 - Kudla kudla kwasekuseni. (Naletinye ticondziso letemukelekile letihambisana nesihloko.)

CAPHELA: Kwabiwa kwemamaki: (Bona irubhriki)

SAMBA SIGABA C: 20
SAMBA SAKO KONKHE: 100

SIGABA A: INDZABA – 50 EMAMAKI

	Code 7: Emalengiso	Code 6: Licophelo lelisetulu	Code 5: Licophelo lelincomekako	Code 4: Lokwenetisako	Code 3: Lokulingene	Code 2: Lokuyincenye	Code 1: Akunamphumelelo
	80–100%	70–79%	60–69%	50–59%	40–49%	30–39%	0–29%
	<u>24–30</u>	<u>21–23½</u>	<u>18–20½</u>	<u>15–17½</u>	<u>12–14½</u>	<u>9–11½</u>	<u>0–8½</u>
LOKUCUKETFWE NEKUHLELA 30 EMAMAKI	-Lokucuketfwe kusezingeni lelingemalengiso mayelana nekuticambela lokusezingeni leliphakeme. -Imibono ikhutsata kucabanga futsi ivutsiwe. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhacite indzaba lemukelekako lengenamaphutsa.	-Lokucuketfwe kusecophelweni lelisetulu futsi kunekuticambela. -Imibono inekujula kwemcondvo futsi iyajabulisa. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhacite indzaba leyakheke kahle naletfuleke kahle.	-Lokucuketfwe kuvakala kusezingeni lelincomekako. -Imibono iyajabulisa futsi iyakholweka. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhacite indzaba leyakheke kahle naletfuleke kahle.	-Lokucuketfwe kuyenetisa kantsi futsi kubumbene ngalokwenetisako. -Imibono iyajabulisa, inekuticambela lokwenetisako. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhacite indzaba letfuleke ngalokwenetisako.	-Lokucuketfwe kulingene futsi kwetayekekile. Kubumbana kuhamba kushiya tikhala. -Imibono: leminyenti iyahambisana nesihloko. Kuncane kuticambela. -Kuhlela ne/nobe kwakha luhlaka kukhacite indzaba letfuleke ngalokuyincenye.	-Lokucuketfwe akuvami kucaca, akukho kubumbana. -Imibono imbalwa, iphindzaphindvwa njalo. -Akulingani nelizinga lelulwimi lwasekhaya nanobe kuneluhlelo/kwakhiwe luhlaka. -Indzaba ayetfulekanga kahle.	-Lokucuketfwe kunhlanhlatsa kakhulu. Kubumbana akukho. -Imibono ayinamdlandla, iphindzaphindziwe. -Akukho kuhlela/kwakha luhlaka ngalokwenele. -Indzaba yetfulwe kabi kakhulu.
LULWIMI, SITAYELA NEKUHLLUNGA EMAPHUTSA 15 EMAMAKI	-Kucaphelisisa lokujulile kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi netiphumuti kusetjentiswe ngemphumelelo. Usebentisa lulwimi lwetinongo ngalokufanele ngemalengiso- Kukhetfwa kwemagama kungemalengiso futsi kuvutsiwe. -Sitayela, umoya, nerejista kufanele sihloko ngendlela lengemalengiso. -Itheksthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	-Kucaphelisisa lokujulile kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi netiphumuti kusetjentiswe ngemphumelelo. Usebentisa lulwimi lwetinongo ngalokufanele. -Kukhetfwa kwemagama kuyehluka kantsi kunebugagu. -Sitayela, umoya, nerejista kuhambisana ngalokufanele nesihloko. -Itheksthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	-Kubonakala kunekucikelelwa kwekusetjentiswa kwelulwimi ngalokujulile. -Lulwimi netiphumuti esikhatsini lesinyenti kusetjentiswe ngaphandle kwemaphutsa. -Emagama lakhetsiwe afanele itheksthi. - Sitayela, umoya, nerejista kuhambisana ngalokufanele nesihloko. -Esikhatsini lesinyenti itheksthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa	-Kunekucikelela lokwenetisako kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi lolumalula netiphumuti kusetjentiswe ngalokwenetisako. -Emagama akhetfwe ngalokwenetisako. -Sitayela, umoya, nerejista kuhambisana ngalokungagucuki nesihloko. -Itheksthi isenawo emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	-Kunekucikelela lokulingene kweligalelo lelulwimi. -Lulwimi lusenzimani kunemaphutsa lamanyenti ekusebentiseni tiphumuti. -Kukhetfwe emagama latayekekile. -Sitayela, umoya, nerejista akukabumbani. -Itheksthi isenawo emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	-Lulwimi netiphumuti kunemaphutsa. -Kukhetfwa kwemagama akwenetisi. -Sitayela, umoya nerejista akuhambisani nesihloko. -Itheksthi igcwele emaphutsa nanobe kwentiwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.	-Lulwimi netiphumuti kunemaphutsa lamabi. -Kukhetfwa kwemagama akwemukeleki. -Sitayela, umoya nerejista kugcwele emaphutsa kuto tonkhe tinhlangotsi. -Itheksthi inemaphutsa lamanyenti kakhulu nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa.

	<u>4–5</u>	<u>3½</u>	<u>3</u>	<u>2½</u>	<u>2</u>	<u>1½</u>	<u>0–1</u>
SAKHIWO 5 EMAMAKI	-Kutfutfuka kwesihloko lokubumbene. Kucacile, kuyalandzeleka kungemalengiso. -Imisho, netinzima kwakhiwe ngemalengiso. -Budze buhambisana netidzango tesihloko ngemalengiso.	-Imininingwane yetigameko itfutfuka ngalokubumbene- Imisho, netinzima letehlukene kuhleleke ngelizinga lelisetulu. -Budze bulungile.	-Kunemininingwane letsite lecanjiwe lehambelana nesihloko. -Imisho netinzima kwakheke ngelicophelo lelincomekako. -Budze bulungile.	-Kunemininingwane letsite lecanjiwe lehambelana nesihloko. -Imisho netinzima kwakheke ngelicophelo lelincomekako. -Budze bulungile.	-Emaphuzu lamanyenti labalulekile ayabonakala. -Imisho, netinzima kunemaphutsa kodvwa indzaba iyevakala. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	-Kulesinye sikhatsi uyanhlanhlatsa aphume esihlokweni kodvwa umcondvo uyevakala. -Kwakhiwa kwemisho netinzima kusezingeni leliphansi. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	-Iphumile esihlokweni. -Imisho, netinzima kuhlanguhlangene, kuyagucugucuka. -Budze – yindze/yimfisha ngalokwendlulele.

SIGABA B: EMATHEKSTHI EMIBHALOMBIKO LEMIDZANA – 30 EMAMAKI

	Code 7: Emalengiso	Code 6: Licophelo lelisetulu	Code 5: Licophelo lelincomekako	Code 4: Lokwenetisako	Code 3: Lokulingene	Code 2: Lokuyincenye	Code 1: Akunamphumelelo
	80–100%	70–79%	60–69%	50–59%	40–49%	30–39%	0–29%
	<u>14½–18</u>	<u>13–14</u>	<u>11–12½</u>	<u>9–10½</u>	<u>7½–8½</u>	<u>5½–7</u>	<u>0–5</u>
LOKUCUKETFWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO 18 EMAMAKI	-Lwati lolubanti lwelukhetselo lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala lokucondzile – umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. Luhlakasimo lolunembako ngemalengiso.	-Lwati lolusecophelweni lelisetulu lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala lokucondzile – umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. -Usebentise imitsetfo ledzingekekako yeluhlakasimo ngelicophelo lelisetulu.	-Lwati lolwenetisako lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala- umfundzi akanhlanhlatsi uyacikelela kutsi kungabikho kwehla kwelizinga. -Imibono yetheksthi ibumbene nalokucuketfwe, futsi ichazwe ngelicophelo lelincomekako, imininingwanei yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lesecophelweni lelincomekako. -Usebentise imitsetfo ledzingekekako yesakhiwo.	-Lwati lolwenetisako lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga ngekuhambelana nesihloko kodvwa kuyevakala kutsi utsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokwenetisako nalokucuketfwe, kantsi inemininingwane letsite lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi letfulwe ngalokwenetisako. -Usebentise lwati lolwenetisako lwetidzingo teluhlakasimo.	-Lwati lolulingene lwetidzingo tetheksthi. Imphendvulo ikhombisa kunhlanhlatsa lokuncane. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kuletinye tincenye akuvakali kutsi ufuna kutsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokulingene nalokucuketfwe, kantsi inemininingwane lesisekelo lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako nalebumbene ngalokulingene. -Unelwati lolulingene lwetidzingo teluhlakasimo.	-Lwati lolungakeneli lwetidzingo tetheksthi. Umsebenti lobhaliwe uveta kutsemeleta lokukhulu. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu. -Imibono yetheksthi ayibumbani ngaso sonkhe sikhatsi nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela/kwakha luhlaka akwenetisi. Ithekesthi ayetfulwanga kahle. -Akayilandzeli ngalokwanele imitsetfo ledzingekekile yeluhlakasimo. -Kunemaphutsa lamanyenti.	-Alukho lwati lwetidzingo tetheksthi. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu kuletinye tincenye. -Imibono yetheksthi ayibumbani nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela nekwakha luhlaka akukho. -Theksthi yetfulwe kabi. -Imitsetfo yeluhlakasimo akayilandzeli.

	<u>10–12</u>	<u>8½–9½</u>	<u>7½–8</u>	<u>6–7</u>	<u>5–5½</u>	<u>4–4½</u>	<u>0–3½</u>
LULWIMI STAYELA NEKUHLUNGWA KWEMAPHUTSA 12 EMAMAKI	-Ithekesthi ineluhlelo lolungenamaphutsa nalolwakheke kahle. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngemalengiso. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngemalengiso. -Ithekesthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze lobenele.	-Ithekesthi icanjwe ngelicophelo lelisetulu ngalokungenamaphutsa. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngelicophelo lelisetulu ngekulandzela tidzingo temsebenti. -Ithekesthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.	-Ithekesthi icanjwe ngelicophelo lelincomekako kantsi futsi ifundzeka malula. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngelicophelo lelincomekako. -Esikhatsini lesinyenti sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokufanele. -Esikhatsini lesinyenti ithekesthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.	-Usebentise umcondvo lowenetisako wetidzingo teluhlaka. -Ithekesthi icanjwe ngalokwenetisako. -Emaphutsa akatsikameti kushelela kwemibono. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo ngalokwenetisako. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokwenetisako. -Ithekesthi isacuketse emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.	-Ithekesthi icanjwe ngalokulingene kunemaphutsa lambalwa. -Silulumagama sincane kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo. -Kukhona lokusilelako ngesitayela, umoya nerejista. -Ithekesthi icuketse emaphutsa lamanyentana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	-Ithekesthi icanjwe kabi kantsi kumatima kuyilandzela. -Silulumagama sidzinga kulungiswa lokutsite kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelilwati, nesimongcondvo. -Sitayela, umoya nerejista akushayi khona. -Ithekesthi igcwele emaphutsa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.	-Akakasebentisi imitsetfo ledzingekako yeluhlaka. -Ithekesthi icanjwe kabi kantsi futsi kumatima kuyilandzela. -Silulumagama sidzinga kulungiswa lokumatima futsi asihambisani nenhloso. -Sitayela, umoya nerejista akuhambisani nesihloko. -Ithekesthi igcwele emaphutsa futsi iyadidana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha ngalokwendlulele.

SIGABA C: EMATHEKSTHI LAMAFISHA: EMIBHALOMBIKO/LATICUKATSILWATI: 20 EMAMAKI

	Code 7: Emalengiso	Code 6: Licophelo lelisetulu	Code 5: Licophelo lelincomekako	Code 4: Lokwenetisako	Code 3: Lokulingene	Code 2: Lokuyincenye	Code 1: Akunamphumelelo
	80–100%	70–79%	60–69%	50–59%	40–49%	30–39%	0–29%
	<u>10–12</u>	<u>8½–9½</u>	<u>7½–8</u>	<u>6–7</u>	<u>5–5½</u>	<u>4–4½</u>	<u>0–3½</u>
LOKUCUKETWE, KUHLELA NELUHLAKASIMO 12 EMAMAKI	-Kucikelela lokubanti lwelukhetselo lwetidzingo tetheksthi. -Ukhombisa kucikelela lokuujulile lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala lokucondzile – umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. Luhlakasimo lesinembako ngemalengiso.	-Kucikelela lolusecophelweni lelisetulu lwetidzingo tetheksthi. -Ukhombisa kucikelela lokuujulile lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala lokucondzile – umfundzi ucondza ngco akanhlanhlatsi. -Kunekubumbana ngalokuphelele nekuchazwa kahle kakhulu kwemibono yalokucuketfwe, yonkhe imininingwane yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lengenamaphutsa. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo ngelicophelo lelisetulu.	-Kucikelela loluincomekako lwetidzingo tetheksthi. Ukhombisa kucikelela loluncomekako lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi akanhlanhlatsi. -Imibono yetheksthi ibumbene nalokucuketfwe, futsi ichazwe ngelicophelo lelincomekako, imininingwanei yesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako lesecophelweni lelincomekako. -Usebentise imitsetfo ledzingekako yeluhlakasimo.	-Kucikelela lolwenetisako lwetidzingo tetheksthi. -Ukhombisa kucikelela lolwenetisako lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi uyanhlanhlatsa kodvwa kuyevakala kutsi utsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokwenetisako nalokucuketfwe, kantsi inemininingwane letsite lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi letfulwe ngalokwenetisako. -Usebentise kucikelela lolwenetisako lwetidzingo yeluhlakasimo.	-Kucikelela lolulingene lwetidzingo tetheksthi. Imphendvulo ikhombisa kunhlanhlatsa lokuncane. Ukhombisa lwati lolulingene lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kuletinye tincenye akuvakali kutsi ufuna kutsini. -Imibono yetheksthi ibumbene ngalokulingene nalokucuketfwe, kantsi inemininingwane lesisekelo lesekela sihloko. -Bufakazi bekuhlela ne/nobe kwakha luhlaka bukhicite itheksthi lemukelekako nalebumbene ngalokulingene. -Unekucikelela lolulingene lwetidzingo yeluhlakasimo.	-Kucikelela lolungakeneli lwetidzingo tetheksthi. Umsebenti lobhaliwe uveta kutsemeleta lokukhulu. Ukhombisa lwati loluuncane lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu. -Imibono yetheksthi ayibumbani ngaso sonkhe sikhatsi nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela/kwakha luhlaka akwenetisi. Ithekesthi ayetfulwanga kahle. -Akayilandzeli ngalokwanele imitsetfo ledzingekile yeluhlakasimo. -Kunemaphutsa lamanyenti.	-Alukho kucikelela lwetidzingo tetheksthi. Ukhombisa kungabi nelwati lwetimongcondvo letibanti ekubhaleni. -Kubhala – umfundzi wehlisa lizinga, kunekunhlanhlatsa lokukhulu kuletinye tincenye. -Imibono yetheksthi ayibumbani nalokucuketfwe. Imbalwa kakhulu imininingwane lesekela sihloko. -Kuhlela nekwakha luhlaka akukho. Ithekesthi yetfulwe kabi. -Akayilandzeli imitsetfo yeluhlakasimo.

	<u>6–8½</u>	<u>6</u>	<u>5½</u>	<u>4–4½</u>	<u>3½</u>	<u>2½–3</u>	<u>0–2</u>
<p>LULWIMI STAYELA NEKUHLUNGWA KWEMAPHUTSA</p> <p>8 EMAMAKI</p>	<p>-Ithekesthi ineluhlelo lolungenamaphutsa nalolwakheke kahle. - -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo ngemalengiso. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngemalengiso. -Ithekesthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze lobenele.</p>	<p>-Ithekesthi icanjwe ngelicophelo lelisetulu ngalokungenamaphutsa. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngelicophelo lelisetulu ngekulandzela tidzingo temsebenti. -Ithekesthi ayinamaphutsa lamanyenti njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.</p>	<p>-Ithekesthi icanjwe ngelicophelo lelincomekako kantsi futsi ifundzeka malula. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo ngelicophelo lelincomekako. -Esikhatsini lesinyenti sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokufanele. -Esikhatsini lesinyenti ithekesthi ayinamaphutsa njengobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.</p>	<p>-Usebentise umcondvo lowenetisako wetidzingo teluhlaka. -Ithekesthi icanjwe ngalokwenetisako. Emaphutsa akatsikameti kushelela kwemibono. -Silulumagama sihambisana nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo ngalokwenetisako. -Sitayela, umoya, nerejista kwetfulwe ngalokwenetisako. -Ithekesthi isacuketse emaphutsa lambalwa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze bulungile.</p>	<p>-Usebenitse umcondvo lolingene wetidzingo teluhlaka – kukhona lokusele ngaphandle. -Ithekesthi icanjwe ngalokulingene kunemaphutsa lambalwa. -Silulumagama sincane kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo. -Kukhona lokusilelako ngesitayela, umoya nerejista. -Ithekesthi icuketse emaphutsa lamanyentana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu.</p>	<p>-Usebentise imitsetfo yeluhlaka ngalokunhlanhlantsako. -Ithekesthi icanjwe kabi kantsi futsi kumatima kuyilandzela. -Silulumagama sidzinga kulungiswa lokutsite kantsi asihambisani kahle nenhloso, tetsamelikucikelela, nesimongcondvo. -Sitayela, umoya nerejista akushayi khona. -Ithekesthi igcwele emaphutsa nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha kakhulu</p>	<p>-Akakasebentisi imitsetfo ledzingekako yeluhlaka. -Ithekesthi icanjwe kabi kantsi futsi kumatima kuyilandzela. -Silulumagama sidzinga kulungiswa lokumatima futsi asihambisani nenhloso. -Sitayela, umoya nerejista akuhambisani nesihloko. Ithekesthi igcwele emaphutsa futsi iyadidana nanobe kulandzelwe imigomo yekuhlungwa kwemaphutsa. -Budze – yindze/yimfisha ngalokwendlulele.</p>